

«ДОНЕЦЬКИЙ МЕМОРІАЛ» У 2007-2009 РОКАХ

Опис діяльності громадської правозахисної організації «Донецький Меморіал» протягом 2007-2009 років, включаючи інформацію про джерела фінансування організації та структуру її витрат.

«ДОНЕЦЬКИЙ МЕМОРІАЛ» У 2007-2009 РОКАХ

Звіт про діяльність організації

© «Донецький меморіал», 2010

“Донецький Меморіал” – громадська правозахисна історико-просвітницька організація. Виникла в Донецьку в 1989 році, перереєстрована у 1995 році, реєстраційне свідоцтво Серія А00 № 307280 18.08.1995 р Керує діяльністю рада організації на чолі з головою.

Серед основних статутних цілей та завдань “Донецького Меморіалу”:

- пропаганда правових та історичних знань;
- сприяння реабілітації та соціальній адаптації осіб, які засуджені та які звільнилися з місць позбавлення волі;
- правова просвіта громадян, включаючи персонал пенітенціарних установ, правоохоронних та інших державних органів;
- сприяння зусиллям з реформування кримінально-виконавчої системи.

Відповідно до наведених статутних цілей та завдань "ДМ" здійснює:

- збір, зберігання та поширення інформації, яка стосується дотримання прав людини;
- виконання науково-історичних, правозахисних та просвітницьких проектів;
- проведення моніторингів та історико-соціологічних досліджень;
- організацію семінарів, конференцій, “круглих столів”, курсів лекцій та т.ін.;
- надання допомоги установам кримінально-виконавчої системи, їхньому персоналу, а також громадянам, які перебувають у місцях позбавлення волі або звільнились з них;
- участь у діяльності спостережних комісій, громадських рад та інших структур, діяльність яких спрямована на захист прав людини та укріплення громадянського суспільства.

ДІЯЛЬНІСТЬ У 1989-2006 рр. КОРОТКИЙ ОПИС.

На початку своєї діяльності у 1989-1997 рр. “Донецький Меморіал” (надалі – ДМ) займався переважно збором документальних відомостей про період тоталітаризму, надавав матеріальну і консультаційну допомогу особам, які постраждали від політичних репресій у СРСР

У 1990 році виступив з ініціативою встановлення меморіальної дошки на будівлі в центрі Донецька, в якій з 1932 по 1966 рік містились органи НКВС-МДБ-КДБ, та спорудження пам'ятника жертвам політичних репресій, похованим на Рутченковому полі. У 1997 році міськвиконком Донецька (голова В. Рибак) відмовив в установленні меморіальної дошки, вважаючи такий крок «недоцільним». Але організація не полишала спроб домогтися увічнення пам'яті жертв політичних репресій. У 2003 році «ДМ» видав брошуру **«История одной мемориальной доски: памяти жертв репрессий, до сих пор в Донецке не увековеченной»**, в якій навів документи щодо спроб "ДМ" увічнити в Донецьку пам'ять жертв репресій - листи Меморіалу, рішення органів влади та інші документи. Цю брошуру було надіслано половині депутатів Донецької облради та половині депутатів міської ради. Крім пари відгуків жодної дієвої реакції не було. Тим не менше наполегливість «ДМ» завершилась у січні 2004 року згодою міської влади підтримати ініціативу і навесні 2004 року меморіальну дошку на колишній будівлі НКВС-КДБ було встановлено, а восени 2005 року було відкрито пам'ятник на Рутченковому полі.

У травні 1997 року разом з донецькою організацією «Міжнародна Амністія» було проведено семінар за підтримки Ради Європи на тему ролі судів у захисті прав людини.

З 1997 року «ДМ» зосередився на здійсненні ініціатив у сфері реформування кримінально-виконавчої системи України.

У листопаді 1998 року «ДМ» провів у Донецьку міжнародний семінар **«Тюремна реформа в посттоталітарних країнах»**, в якому взяли участь представники 17 країн – керівники тюремних систем і активісти громадських організацій. Це був перший міжнародний семінар такого масштабу в Україні, присвячений тюремній тематиці за участю як представників громадських організацій, так і працівників кримінально-виконавчих систем різних країн.

Протягом 1995 - 2009 р. «ДМ» організував проведення в регіоні декількох десятків семінарів, у тому числі ряд семінарів з прав людини для персоналу установ виконання покарань та інспекторів кримінально-виконавчої інспекції. Разом з Директоратом прав людини Ради Європи організацією були проведені в Донецьку, Житомирі, Одесі, Сімферополі та у Києві у 2000-2004 роках семінари на такі теми:

«Права людини і кримінально-виконавча система України»;

«Міжнародні стандарти утримання осіб, засуджених до довічного ув'язнення»

«Дотримання прав неповнолітніх при затриманні та перебуванні в ув'язненні»;

„Права жінок в ув'язненні”.

Учасниками цих заходів були працівники установ кримінально-виконавчої системи України, громадські організації, науковці та інші фахівці у цій галузі.

„ДМ” приділяє велику увагу залученню до співпраці з установами виконання покарань широкого кола громадських організацій. З цією метою восени 2002 року відбувся тижневий семінар **«Стратегія дій НУО в роботі з пенітенціарними установами»**, який було підготовлено спільно з

Польською Гельсінкською фундацією прав людини. В ньому взяли участь понад тридцять неурядових організацій України, які переймаються проблемами пенітенціарної системи, а також експерти з неурядових організацій Казахстану та Грузії.

У 2003 році "ДМ" разом з партнерами здійснив проект, спрямований на поширення застосування кримінальних покарань, альтернативних позбавленню волі, зокрема, громадських робіт. Вироблені в результаті рекомендації були направлені до Верховної Ради України, до департаменту з питань виконання покарань, Верховного Суду України, вміщено у виданні **«Громадськість та застосування альтернативних покарань»**,

Перелік інформаційних видань "ДМ" включає понад 80 найменувань. Організація поширює матеріали проведених семінарів та іншу літературу з питань реформування кримінально-виконавчої системи. Організацією видані, крім згадуваних, такі книги, як

„Тюрьма и общество”, матеріали семінару для персоналу установ виконання покарань Донецької області 27-29 травня 1999 р.

„Пожизненное заключение”, наведені виступи експертів на семінарі, який проведено спільно з Радою Європи у Донецьку 18-19 червня 2001 р., інші матеріали та міжнародні стандарти утримання осіб, засуджених до довічного ув'язнення, висвітлена практика виконання даного виду покарання в Україні та за кордоном.

”Як змусити стандарти працювати”, переклад українською практичного посібника з ефективного застосування міжнародних тюремних правил.

„Уголовно-исполнительные кодексы» містить тексти Кримінально-виконавчих кодексів дев'яти країн СНД.

В 2000 році ДМ виграв тендер на публікацію видання, підготовленого Радою Європи - **”Смертная казнь под прицелом”**. В ньому представлений процес просування країн Європи до скасування смертної кари. Видання поширювалось країнами колишнього СРСР.

Зазначені матеріали та інша спеціальна література регулярно і безкоштовно надсилаються до установ кримінально-виконавчої системи України, до судів, прокуратур, громадських організацій, навчальних та наукових інститутів, зацікавленим особам. „Донецький Меморіал” є лідером серед громадських організацій в Україні з видання літератури для кримінально-виконавчої системи.

«ДМ» продовжував видання матеріалів на історичну тематику, зокрема, про репресії на Донеччині. У 2004 році видана брошура Л. Борбачової **«Репрессированная наука Донбасса»**. Це наукова робота про історію фабрикації "політичних справ" в Донецькому індустріальному інституті наприкінці 20-х - 30-х рр. в контексті масових репресій в регіоні. Присвячена дослідженню трагічних подій - "чисток", арештів викладачів, фабрикації "політичних справ" і написана за матеріалами державного архіву Донецької області та архіву Донецького управління СБУ України.

З огляду на 50 річницю виголошення Доповіді М. С. Хрущова на XX з'їзді КПРС «ДМ» видав у 2006 році брошуру **«О культе личности и его**

последствиях. Доклад Н.С. Хрущева XX съезду Коммунистической партии Советского Союза 25 февраля 1956 г.»

З 2000 року «ДМ» започаткував видання періодичного інформаційного бюлетеня «АСПЕКТ», в якому друкуються матеріали про проблеми пенітенціарної системи, наводяться приклади плідного співробітництва НУО та установ системи, міжнародні документи у сфері діяльності кримінально-виконавчої системи. Станом на 1.1.2010 р. вийшло 20 номерів бюлетеню.

Публікації в АСПЕКТі використовуються не тільки працівниками установ виконання покарань в рамках службової підготовки, але також науковцями при підготовці кандидатських та докторських дисертацій. Певний час до редколегії бюлетеню входили представники Департаменту з питань виконання покарань. Пізніше з невідомих причин Департамент відмовився від участі у редколегії. Бюлетень надсилається до всіх установ кримінально-виконавчої системи, у громадські організації і засоби масової інформації України та країн СНД.

У 2003 р. “Донецький Меморіал” вперше в Україні видав три Доповіді Європейського Комітету із запобігання катуванням за підсумками візитів Делегації КЗК в Україну у 1998-2000 роках та відповіді уряду України на ці Доповіді. Це видання, яке тривалий час було єдиною публікацією Доповідей у країні, як і багато інших, було надіслано до кожної установи системи.

Бібліотека прав людини “ДМ” нараховує більше трьох тисяч найменувань видань правової та історичної спрямованості. “ДМ” має тексти майже всіх Конвенцій Ради Європи, підписаних Україною, численні матеріали про діяльність Ради Європи та Європейського Суду з прав людини.

У 2004-2007 роках „ДМ” виконував проекти, спрямовані на моніторинг передвиборчої кампанії та проведення виборів у закритих закладах. Наробки за результатами моніторингу видані у брошурі «Виборчий процес в спеціальних установах МВС України».

З 2006 року представники «ДМ» активно працюють у складі мобільної групи ГУМВС України в Донецькій області і стають партнерами у виконанні проекту розвитку мобільних груп як чинників громадського контролю дотримання прав людини у діяльності органів внутрішніх справ. У 2007-2008 роках мобільна група при ГУМВС України в Донецькій області є однією з найактивніших у країні.

Представники організації входять до складу низки дорадчих структур – до Громадських рад при деяких органах влади, до спостережних комісій та до інших.

«ДМ» періодично проводить «круглі столи» та прес-конференції для ЗМІ та громадськості з питань дотримання прав людини, представляє результати своїх досліджень та моніторингів.

Представники організації мали можливість відвідувати та знайомитись з діяльністю пенітенціарних систем США, Польщі, Болгарії, Латвії, Білорусі, Казахстану, Вірменії, Грузії та Росії, знайомились з діяльністю структур Ради Європи та Європейського Суду з прав людини у Страсбурзі (Франція) та з діяльністю громадських організацій Нідерландів та Бельгії.

Організація приділяє увагу підвищенню фахового рівня своїх членів. Вісім членів організації брали участь у семінарах та Школах з прав людини, які проводила Польська Гельсінкська Фундація з прав людини, в тому числі у Вищому Міжнародному курсі з прав людини. Представників “ДМ” запрошують як експертів у питаннях дотримання прав людини у кримінально-виконавчій системі України. Організація веде моніторинг порушень прав людини, розширює можливості Бібліотеки прав людини.

“ДМ” є партнером низки міжнародних неурядових організацій, є членом Української Гельсінкської спілки з прав людини та Міжнародного Меморіалу, співробітничает з Директоратом прав людини Ради Європи, Польською Гельсінкською фундацією прав людини, з іншими міжнародними урядовими і громадськими організаціями, працює в контактi з Державним департаментом України з питань виконання покарань.

Чисельність організації станом на 01.01.2010 складає 22 особи.

Інформація про діяльність “Донецького Меморіалу” розміщена в Інтернеті на Web-сайті за адресою <http://prison.memo.ru>

ДІЯЛЬНІСТЬ «ДОНЕЦЬКОГО МЕМОРІАЛУ» у 2007-2009 роках

Меморіальська діяльність

У 2007 році у вересні в обласній бібліотеці ім. Крупської демонструвалась виставка «Історія одного розстрілу» - про розстріл репресованих в Сандармосі (Карелія) в 1937 році.

11 листопада 2007 року представник організації брав участь в радіопередачі на обласному радіо, присвяченій 75-й річниці Голодомору. 23-24 листопада члени організації брали участь в траурних заходах, присвячених пам'яті жертв голодомору 1932-33 років, в тому числі в траурному мітингу на Рутченковому полі – місці розстрілу та поховання жертв політичних репресій.

В 2007 році «Донецький Меморіал» в рамках видавничої діяльності видав брошури на меморіальську тематику

«1937-й год. Мифы»

«1937-й і сучасність»

«Хроника Большого Террора».

Представник організації входить до Координаційної ради при Донецькій облдержадміністрації з проведення заходів з нагоди 75-річчя голодомору в Україні.

У 2008 році 15 травня в обласній бібліотеці ім. Крупської відбулась презентація CD-альбому, виданого Міжнародним товариством «Меморіал», який містить 2 614 978 імен людей, що постраждали від державного терору в Росії, Казахстані, Білорусі, Киргизії, Узбекистані та Україні в 1918-1985 рр.

21 травня члени організації брали участь в траурних заходах, присвячених пам'яті жертв політичних репресій, в том числі в траурному мітингу на Рутченковому полі.

На початку серпня представник «Донецького Меморіалу» взяв участь у складі делегації Інституту національної Пам'яті в Днях пам'яті жертв політичних репресій в Сандармосі та на Соловках.

22 листопада 2008 року члени організації брали участь в траурних заходах, присвячених пам'яті жертв голодомору 1932-33 років, в тому числі в траурному мітингу на Рутченковому полі.

В 2008 році «Донецький Меморіал» у рамках видавничої діяльності видав брошуру на меморіальську тематику – *«Про національні образи минулого»* - переклад українською Заяви Міжнародного Меморіалу.

В 2009 році 19 травня члени організації брали участь в траурних заходах, присвячених пам'яті жертв політичних репресій, в тому числі в траурному мітингу на Рутченковому полі.

27 листопада 2009 року члени організації брали участь в траурних заходах, присвячених пам'яті жертв голодомору 1932-33 років, в тому числі в траурному мітингу на Рутченковому полі.

Щороку проводились Збори членів організації, надавалась допомога громадянам, які звернулися в пошуку рідних, в рішенні соціальних питань.

ВИКОНУВАНІ ПРОЕКТИ

2007 рік

На початку 2007 року «ДМ» закінчував виконання проекту **«Дотримання прав ув'язнених»**, початого у січні 2006 року. Проект був спрямований на дослідження умов тримання в слідчих ізоляторах (СІЗО) та ізоляторах тимчасового тримання (ІТТ) Донецького регіону, а також на просвіту персоналу цих установ через проведення тренінгів на тему впровадження європейських стандартів поводження із затриманими та ув'язненими. В рамках проекту, підтриманого Посольством США в Україні, були підготовлені інформаційні матеріали для мешканців ІТТ та СІЗО про їх права, а також розроблені рекомендації з поліпшення умов тримання в цих закладах.

"Дотримання прав людини в Донецькому регіоні"

Проект виконувався «ДМ» з липня 2006 року по січень 2007 року за підтримки **Посольства США** в Україні. В проекті брали участь партнерські громадські організації. Проектом передбачалися, по-перше, збір інформації про дотримання прав людини у Донецькому регіоні в 2006 році та видання на її підставі Звіту, і, по-друге, дослідження практики застосування Кодексу адміністративного судочинства (КАС) в регіоні, її аналіз и розробка рекомендацій з поліпшення поінформованості громадян про можливості КАС для захисту прав людини.

В рамках проекту підготовлені та видані інформаційні брошури:

«Административное судопроизводство Украины (в вопросах и ответах)»

«Подача жалоб в Административном судопроизводстве. Практическое пособие для заключенных»
«Европейские пенитенциарные правила. Комментарий к тексту»
«Мы имеем право».

„Сприяння громадським ініціативам щодо гуманізації кримінального та кримінально-виконавчого законодавства України”

Проект „Сприяння громадським ініціативам щодо гуманізації кримінального та кримінально-виконавчого законодавства України” здійснювала благодійна організація „Чернігівський Жіночий правозахисний центр” (м. Чернігів) за сприяння Фонду підтримки демократії Посольства США в Україні. «ДМ» з січня по квітень 2007 року брав участь у виконанні фрагменту проекту – підготовці та проведенні конференція за темою: “Громадський контроль за діяльністю пенітенціарної системи в Україні – як гарантія дотримання прав і законних інтересів засуджених”. Конференція відбулась 22-23 березня 2007 р. у м. Святогірськ Донецької області.

На Конференції були представлені серед інших доповіді професора Василя Трубникова «Вдосконалення діяльності роботи спостережних комісій як органу громадського контролю», професора Тетяни Денисової «Кримінально-виконавча служба: досвід співпраці з громадськими організаціями та помилки при виконанні покарань», кандидата юридичних наук Валентини Бадири «Перетворення спостережних комісій в дієвий превентивний механізм попередження катувань та нелюдського поводження в місцях позбавлення волі», кандидата юридичних наук Ірини Яковець «Роль спостережених комісій у захисті прав персоналу установ виконання покарань», кандидата юридичних наук Михайла Мінаєва «Міжнародний досвід громадського контролю за дотриманням прав і свобод засуджених», керівника «Донецького Меморіалу», голови Пенітенціарного Товариства України Олександра Букалова «Існуючі підходи до розробки оновленого варіанту Положення про спостережні комісії».

Учасники Конференції детально обговорили розроблені в рамках проекту зміни до Кримінально-виконавчого кодексу та Кримінального Кодексу України, а також пропозиції щодо вдосконалення Положення про спостережні комісії.

„Кримінальні покарання в Україні”

Проект виконувався з липня по жовтень 2007 року, підтриманий Швейцарським Бюро зі співробітництва Посольства Швейцарії в Україні.

В ході виконання проекту було підготовлено статистичний Огляд „Кримінальні покарання в Україні”, який висвітлює стан кримінального правосуддя в Україні. Виконання проекту дозволило в одному виданні зібрати основні дані щодо застосування та виконання кримінальних покарань.

При підготовці Огляду були використані матеріали громадської організації „Донецький Меморіал”, інформація, отримана з Інтернет-сайтів державних установ, зокрема, Міністерства внутрішніх справ України, Департаменту з питань виконання покарань, Державної Судової адміністрації

та інших. Крім того, певна інформація отримана з відповідей на запити до державних установ.

В рамках підготовки Огляду експертами, кандидатами юридичних наук Іриною Яковець та Михайлом Мінаєвим підготовлені фрагменти до розділу „Огляд законодавства”, а експертом Олегом Пефтієвим підготовлені фрагменти розділу „Злочинність та проблеми затримання».

Огляд містить чимало статистичних даних, які відображають стан злочинності, практику кримінального правосуддя, в тому числі по регіонах та у порівнянні з 2002 роком, а також дані щодо застосування різних видів покарання з відображенням за останні чотири роки.

В розділі „Виконання кримінальних покарань” наведені дані щодо персоналу установ виконання покарань, кількості засуджених осіб, а також застосування різних видів покарання, в тому числі по регіонах. Окремо наводиться інформація щодо виконання кримінальних покарань щодо неповнолітніх та жінок, результати амністій та помилування, а також підсумки візитів до України Європейського Комітету із запобігання катувань. Завдяки Огляду можна скласти цілісне уявлення про цю сферу правосуддя.

Огляд видано українською, російською та англійською мовами. Він був презентований у жовтні 2007 року в інформаційному агентстві Інтерфакс.

Видання є унікальним, та на нього виявився помітний попит. Огляд поширюється серед державних структур (органів внутрішніх справ, прокуратури, кримінально-виконавчої системи, судів, навчальних закладів юридичного спрямування, журналістів, неурядових організацій), а також доправлено до зацікавлених інституцій та відомств інших країн.

Текст Огляду розміщено на сайті «Тюремний портал».

«Підтримка діяльності мобільних груп»

Проект „ **Розвиток національних превентивних механізмів попередження тортур та іншого жорстокого нелюдського або такого, що принижує, поводження в установах МВС України та ДДУПВП** ” виконувала організація „Харківський інститут соціальних досліджень” спільно з Офісом Координатора Проектів ОБСЄ в Україні з липня 2007 року до грудня 2008 року. В рамках проекту підтримувалась діяльність мобільної групи при ГУ МВС України в Донецькій області.

«Моніторинг перебігу парламентських виборів на спецдільницях – в місцях позбавлення волі»

Всеукраїнський проект виконувався Міжнародним товариством прав людини – Українською секцією у вересні-жовтні 2007 року. ДМ брав участь у виконанні проекту з моніторингу перебігу парламентських виборів на спецдільницях в місцях позбавлення волі у Донецькій області. В рамках проекту представники організації провели моніторинг в низці установ, де трималися особи, позбавлені волі.

„Спостережні комісії та Громадські ради – чинники впливу на дотримання прав людини”

Проект виконувався з жовтня 2007 року до вересня 2008 року за підтримки міжнародного фонду „Відродження”. Партнером у виконанні була організація Пенітенціарне Товариство України.

Метою проекту є сприяння удосконаленню діяльності спостережних комісій та Громадських рад як чинників громадського контролю в кримінально-виконавчій системі та підвищення їх впливу на рівень дотримання прав людини в установах системи.

Протягом виконання проекту проведено дослідження реального стану діяльності спостережних комісій та Громадських Рад при управліннях Департаменту з питань виконання покарань, визначені проблеми діяльності та бездіяльності цих структур, особливості формування складів цих органів, їх реальний вплив на дотримання прав людини в установах системи, їх ефективність як чинників громадського контролю.

В рамках виконання проекту були підготовлені та розіслані понад 170 запитів до обласних та місцевих спостережних комісій, до територіальних управлінь Департаменту з питань виконання покарань та до Громадських рад при територіальних управліннях Департаменту з питань виконання покарань. Запити містили низку питань щодо діяльності спостережних комісій та Громадських Рад.

Головні висновки щодо діяльності *Громадських рад* наступні.

Як правило, ці структури діють як опікунські ради – надають установам допомогу, організують культурні заходи, опікуються проблемами працевикористання, освіти засуджених. Питання громадського контролю ними не підіймаються. Іноді навіть представники неурядових організацій погано розуміють, що цей контроль собою уявляє. Тільки одна Громадська рада з опитуваних приділяла цілеспрямовану увагу питанням законодавства, його поліпшенню.

Аналіз діяльності *спостережних комісій* свідчить про те, що громадський контроль установ не є головним або принаймні помітним питанням, яким опікується спостережна комісія. Свою діяльність висвітлюють у ЗМІ лише окремі комісії, ще деякі комісії вважають достатньою звітністю про свою роботу надання інформації до органу влади, рішенням якого вони створені. Великою мірою це є наслідком того, що комісії складаються переважним чином з працівників органів влади, чиновників, які за своїм статусом не мусять опікуватися громадським контролем. Вони не мають досвіду такої діяльності, не розуміють його завдань, їм невідомі методи здійснення такого контролю.

За підсумками опитування Громадських рад підготовлена стаття, яка представлена на III Міжнародній науково-практичній конференції **„Від громадянського суспільства – до правової держави”**, що відбулася на базі юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Карабіна у квітні 2008 р.

Аналіз відповідності нормативно-правових документів Департаменту міжнародним стандартам у цій сфері виконано експертом Іриною Яковець.

Цей аналіз виявив, що фактично законодавчо визначених механізмів здійснення громадського контролю немає.

Підготовлені та проведені у лютому-березні 2008 року два «круглих столи» на тему «Громадський контроль діяльності закритих закладів: досягнення та проблеми» - у Сімферополі та Луганську. Підсумковий «круглий стіл» відбувся у травні у Донецьку.

На підставі письмового опитування членів спостережних комісій та Громадських рад та з урахуванням інформації, отриманій під час „круглих столів”, проведено узагальнення відомостей про діяльність спостережних комісій та Громадських рад.

17 вересня 2008 року в Києві в агенції «Українські новини» відбулась прес-конференція на тему **"Громадський контроль в'язниць: ефективний засіб чи імітація захисту прав ув'язнених?"** – про підсумки проекту.

В результаті виконання проекту відбулося дослідження реального стану діяльності Громадських рад при управліннях Департаменту та спостережних комісій, яке дозволило виявити міру їх ефективності у забезпеченні громадського контролю дотримання прав людини в установах системи, визначити проблеми їх формування та функціонування, відповідність стандартам, які містяться в міжнародних документах, зокрема, у Європейських пенітенціарних правилах.

На підставі збору та аналізу інформації про діяльність спостережних комісій та Громадських рад при управліннях Департаменту та обговорення цих результатів на „круглих столах” підготовлені, видані та поширені „методичні рекомендації”, які містять низку порад то пропозицій з підвищення ефективності їх роботи.

«Тюремний портал»

Проект виконувався з листопада 2007 року до жовтня 2008 року спільно з донецької організацією „Міжнародна Амністія” за підтримки міжнародного фонду „Відродження”. В результаті виконання проекту створено спеціалізований Web-сайт **"Тюремний портал"** за адресою www.ukrprison.org.ua, на якому висвітлюється діяльність кримінально-виконавчої системи та співробітництво громадських організацій з установами відомства. Різноманітні рубрики сайту висвітлюють різні аспекти діяльності та події у цій сфері.

Сайт акумулює інформацію про діяльність широкого кола громадських організацій, надає можливість доступу до результатів діяльності громадських організацій у цій сфері.

Презентація сайту відбулась у Києві у березні 2008 року під час кінофестивалю з прав людини.

Сайт має такі головні рубрики:

- **Новини**, де розміщена інформація про події, які трапилися в країні та мають відношення до проблематики кримінально-виконавчої системи;
- **Статті**, де розміщуються статті щодо діяльності кримінально-виконавчої системи;

- [Законодавство України](#), в якій містяться основні Кодекси та закони, які регламентують діяльність кримінально-виконавчої системи;
- [Міжнародні документи](#), яка містить документи ООН та Ради Європи, зокрема, тексти Доповідей Комітету проти тортур за результатами візитів КЗК до України;
- [Відомчі документи, яка вміщає тексти майже півсотні Інструкцій, Наказів та інших нормативних документів кримінально-виконавчої системи.](#)

В розділі „[Статистика системи покарань](#)” розміщені статистичні дані, які характеризують стан діяльності установ кримінально-виконавчої системи, в розділі „[Видання](#)” розміщено видання, підготовлені, як правило, „Донецьким Меморіалом”. В розділі [Установи департаменту](#) розміщено перелік всіх понад 180 установ кримінально-виконавчої системи з їх адресами та описом. Інформація про [неурядові організації](#), які співпрацюють з установами системи, вміщено у розділі з відповідною назвою. Для публікацій експертів створено окрему рубрику [Думка експерта](#). На сайті також розміщено у розділах з відповідними назвами рішення національних судів з питань, які стосуються діяльності системи, а також рішення Європейського суду з прав людини. Для висвітлення питань листування з державними інституціями створено рубрику [Листування](#), яка містить приклади такого листування.

В середині жовтня 2008 року у Києві було проведено прес-конференцію з представленням перших підсумків діяльності „Тюремного порталу”.

Виконання проекту дозволило підвищити обмін досвідом громадських організацій, які співпрацюють з тюремною системою, поширювати цікаві нароби, дослідження та видання у цій сфері, полегшити пошук інформації для ЗМІ та фахівців, яка стосується пенітенціарної системи, оперативно висвітлювати події у цій сфері. Така діяльність сприяє ефективності громадського контролю за дотриманням прав людини у системі.

2008 рік

Громадська приймальня з проблем ЖКГ.

Проект виконувався з серпня 2008 року по лютий 2009 року у партнерстві з жіночою громадською організацією „Чайка” (Луганськ). Громадська приймальня надавала громадянам регіону юридичні консультації з питань діяльності житлово-комунального господарства, в окремих випадках надавалася юридична допомога. В рамках проекту також проводились публічні заходи з проблематики надання житлово-комунальних послуг населенню. За півроку до Громадської приймальні звернулося понад 250 громадян Донецька та області.

Проект завершився проведенням 10 лютого 2009 року «круглого стола» на тему «Проблеми надання житлово-комунальних послуг в Донецькій області», під час якого була надана підсумкова інформація про роботу Громадської приймальні та відбулось публічне обговорення та оцінка

проблем надання житлово-комунальних послуг в регіоні, визначені шляхи їх подолання в ході реформування ЖКГ. В роботі «круглого столу» взяли участь **Букалов Олександр** – керівник правозахисної організації «Донецький Меморіал», **Заливна Лариса** – керівник громадської жіночої організації «Чайка» (Луганськ) та **Букалов Павло** – юрист Громадської приймальні «Донецького Меморіалу». До участі в обговоренні були залучені представники громадськості та органів місцевого самоврядування, фахівці в сфері ЖКГ, юристи, журналісти.

„Правова допомога засудженим у Донецькій області”

Проект виконувався з вересня 2008 року до серпня 2009 року за підтримки Міжнародного фонду „Відродження”. Партнером у виконанні проекту була громадська організація «Пенітенціарне Товариство України».

Виконання проекту було спрямоване на сприяння підвищенню рівня дотримання та захисту прав засуджених в установах кримінально-виконавчої системи України через проведення моніторингу дотримання прав людини, видання та поширення Доповіді про дотримання прав засуджених, а також створення та відпрацювання механізмів надання регулярної правової допомоги засудженим особам, які перебувають в установах виконання покарань Донецької області.

Протягом виконання проекту започатковане надання регулярної правової допомоги засудженим, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі у Донецькій області. Здійснено 52 візити до 11 виправних установ області. Надання правових консультацій відбувалось як шляхом зустрічі з групою засуджених одночасно, так і шляхом надання індивідуальних консультацій. Правовою допомогою охоплено понад 700 засуджених, в тому числі здійснено понад 150 індивідуальних консультацій у колоніях.

Правова та консультативна допомога надавалась також шляхом відповідей на листи засуджених та їх родичів (і не тільки з Донецької області) та шляхом надання відповідей по телефону.

В рамках проекту розроблена низка інформаційно-правових видань – брошур та пам’яток – для СІЗО та виправних колоній.

- **„Взятие под стражу: возможности обжалования”**

- **«Обжалование приговоров»**

- **„Подача жалоб в административном судопроизводстве.**

Пособие для заключенных”

- **„Мы имеем право»**

- **«Застосування ст. 391 КК України»**

- **Памятка для засуджених осіб**

«Пам’ятка для засуджених осіб» містить контакти спостережних комісій Донеччини. Вони поширені не тільки серед установ Донецької області, а й по установах виконання покарань України, розміщені на сайтах. Зокрема, брошури **„Взятие под стражу: возможности обжалования”** та **«Обжалование приговоров»** були направлені за сприяння помічника Міністра з прав людини в АР Крим до всіх ІТТ Криму, а також в деякі установи міліції Донеччини та інших областей.

Тексти всіх виданих брошур розміщені на Інтернет-сайті „Тюремний портал”

Створена електронна база даних установ та органів Департаменту виконання покарань з відомостями про кожну колонію з розміщенням на „Тюремному порталі”.

В рамках проведення моніторингу дотримання прав людини в установах КВС збиралися факти порушень прав людини. Для цього провадився моніторинг ЗМІ, Інтернет-видань, надсилалися запити до державних установ, аналізувалися їх відповіді та листи громадян з повідомленнями про порушення. Ця інформація вміщена в **четвертій** щорічній Доповіді «Дотримання прав ув'язнених в Україні-2008».

Головні тези Доповіді були представлені громадськості під час прес-конференції, яка відбулась у Києві в агенції «Українські новини» 23 квітня 2009 року. Презентація у Донецьку відбулась 5 червня під час прес-конференції на тему «Як дотримувались права ув'язнених в 2008 році».

Звернення до керівництва держави на підставі численних зафіксованих порушень прав людини були враховані Кабінетом Міністрів при призначенні у серпні 2009 р. нового керівника відомства. Суб'єктом звернень був і «Донецький Меморіал».

Частково інформація, зібрана у рамках виконання проекту, була доправлена до Європейського Комітету із запобігання катувань. Представник організації був запрошений до зустрічі з делегацією КЗК на початку її візиту до України і представив інформацію, отриману, зокрема, й у рамках виконання проекту.

Регулярне надання правових консультацій засудженим призвело до укріплення взаємодії адміністрації установ та юристів організації, до підвищення рівня взаємодовіри, декілька візитів до колоній були ініційовані керівництвом управління департаменту на прохання адміністрації деяких установ.

Громадська приймальня з прав людини (мережа приймалень УГСПЛ)

Проект виконується з листопада 2008 року і передбачає створення та діяльність Громадської приймальні з прав людини в рамках Мережі Громадських приймалень Україні. Мережа створена Українською Гельсінкською спілкою прав людини та підтримується норвезькою організацією Oxfam Novim.

Завдання приймальні – надання громадянам регіону безоплатної правової допомоги в сфері захисту прав людини, здійснення виїзних прийомів громадян, проведення публічних заходів з проблематики захисту прав людини.

Громадська приймальня «Донецького Меморіала» зробила акцент на наданні допомоги засудженим та їх родичам, а також особам, затриманим міліцією. Дуже рідко така група громадян як засуджені розглядається як уразлива верства населення. Такі громадяни особливо потребують безоплатної правової допомоги, і діяльність приймальні засвідчує цей надзвичайно високий рівень попиту.

За період з листопада 2008 року по грудень 2009 року у приймальні отримала допомогу 381 особа, з яких майже 40 % – жінки. Більшість звернень до приймальні (понад 80%) – надходить від засуджених осіб та їх родичів, причому 3/4 з них звертаються по допомогу під час виїздів юристів організації до установ виконання покарань Донецької області. Для забезпечення таких візитів ще на початку проекту було направлено листа керівнику територіального управління департаменту з питань виконання покарань і отримано його згоду на відвідування установ. Значна частка звернень до приймальні – по телефону, чимало приходить питань у листах засуджених з усієї України. Оскільки «Донецький Меморіал» працює багато років, адреса організації міститься майже у всіх виданнях організації, які поширюються в установах виконання покарань області та в Україні.

Майже на 85% допомога приймальні полягає у наданні громадянам консультацій, порад, як поступати в певній ситуації, до кого або до якого державного органу потрібно звертатися для захисту порушених прав, у наданні необхідної для захисту прав інформації. Засудженим або їх родичам надаються або надсилаються поштою інформаційні брошури, видані організацією. «Донецький Меморіал» підготував, видав та поширив серед ув'язнених всіх 20 установ виконання покарань Донецької області Пам'ятку для засуджених осіб, яка містила адреси спостережних комісій.

Значна частка звернень – понад 35% - з питань цивільних справ. Засуджені часто звертаються з питань несправедливого, на їх думку надто суворого вироку, який хотіли б оскаржити, але погано знають процедуру оскарження, особливо коли терміни подання скарги пропущені. Чимало засуджених мають інші проблеми щодо своїх кримінальних справ. Звертаються засуджені, а особливо їх родичі з питань вирішення конфліктних ситуацій із адміністрацією виправних установ. Ці скарги стосуються ненадання медичної допомоги, відмови у переведенні для відбування покарання ближче до місця мешкання родичів тощо. Деякі засуджені звернулися з приводу катувань та жорстокого поводження. Засуджених жінок турбують проблеми, пов'язані з дітьми. Низка звернень – це прохання надіслати інформаційно-правові брошури, видані «Донецьким Меморіалом» та які містять поради щодо оскарження вироків, взяття під варту, оскарження стягнень адміністрації установ.

Найбільше претензій у громадян, які звернулися до Приймальні, до органів місцевого самоврядування – 32%. до судів – 25%, до адміністрації установ виконання покарань – 18%.

Окремою формою надання правової допомоги стали виїзні консультації.

З листопада 2008 року по грудень 2009 року було здійснено 27 виїзних прийомів в 12 установах виконання покарань.

Приклади допомоги. Засуджена Марія С. 1987 г.н. (22 роки) ніколи не отримувала паспорту. Колонія подала документи до міліції на отримання паспорту, але їй відмовили, бо не було документів, які підтверджували б її перебування на території України у 1991 році. Мати її померла, батько невідомо де. Після звернення «Донецького Меморіалу» до міліції та до

спостережної комісії необхідні свідчення були отримані і Марія отримала паспорт.

Засуджений І. С. не міг отримати паспорт, оскільки не мав коштів на оплату відповідних послуг. Родичі вислали до колонії грошовий переказ восени 2008 року, але станом на липень 2009 року доля переказу була невідома. Після звернення «Донецького Меморіалу» до територіального управління департаменту паспорт засудженому І. С. було оформлено.

Засуджена Галина Ц. звернулась з проханням допомогти розшукати її онука Дмитра Ш. 1995 г. н. Його мати вмерла, батька немає. Він утримувався в школі-інтернаті в м. Сніжне, потім був переведений невідомо куди. Після звернення «Донецького Меморіалу» до служб у справах дітей декількох міст місцеперебування Дмитра було знайдене. Галина Ц. надіслала лист подяки за допомогу у пошуках онуки.

Громадянка О. К. звернулась до Приймальні з приводу відмови її чоловіку, засудженому І. К. в умовно-достроковому звільненні. Відмова спричинена через конфліктну ситуацію, до створення якої її чоловік начебто не причетний. Після звернення «Донецького Меморіалу» до керівництва управління департаменту з питань виконання покарань у Донецькій області отримано відповідь, що питання застосування УДЗ вирішено позитивно.

Підготовлені скарги до Європейського Суду з прав людини, зокрема у справі «Б. проти України» щодо заборони довгострокових побачень довічно засудженим і через це порушення права стати батьками.

Громадська приймальня розташована у приміщенні «Донецького Меморіалу». Поштова адреса 83092, Донецьк, а/с 4836, тел./факс 8-062-304-14-71. Графік прийому: понеділок, середа з 12-00 до 16-00. Консультації за телефоном або на особистому прийомі, у відповідях на листи.

«Створення національної системи запобігання катуванням та поганому поведженню в Україні»

З грудня 2008 року «Донецький Меморіал» бере участь як партнер у проекті «Створення національної системи запобігання катуванням та поганому поведженню в Україні», який розрахований на три роки та виконується Харківською правозахисною групою за підтримки Комісії Європейської Спільноти

Проект передбачає серед іншого:

- розробка проектів та інших нормативно-правових актів і лобювання їх ухвалення;
- проведення моніторингу місць позбавлення волі;
- надання правових консультацій засудженим в установах виконання покарань та захист прав засуджених в суді;
- участь в спільних діях, спрямованих на висвітлення випадків brutальних порушень прав людини;
- участь у правозахисних кампаніях в межах проекту;
- участь у створенні та функціонуванні національних превентивних механізмів згідно з Факультативним протоколом до Конвенції ООН проти катувань.

«ДМ» бере активну участь у розробці проектів нормативно-правових актів і лобіюванні їх ухвалення, у проведенні моніторингу місць позбавлення волі, надає правові консультації засудженим в установах виконання покарань, бере участь у правозахисних кампаніях в межах проекту та в здійсненні інших заходів за проектом.

2009 рік

«Мережа дитячих правозахисних центрів»,

З березня по вересень 2009 року «Донецький Меморіал» брав участь як партнер у виконанні проекту «Мережа дитячих правозахисних центрів», який виконувався громадською організацією «Мартін-клуб» (м. Макіївка)

Протягом семи місяців на базі організації діяв Центр, який надавав допомогу у питаннях порушення прав дітей. Зокрема, здійснювалося представництво у суді в окремих випадках, надання юридичних консультацій з питань захисту прав дітей, сприяння в пошуку інформації про дітей (про місцезнаходження дітей) для осіб, які утримуються під вартою, сприяння у відновленні або отриманні документів для осіб, які перебувають в місцях позбавлення волі, чий права були порушені як неповнолітніх.

Послуги юридичного характеру отримали декілька десятків громадян, в тому числі понад двадцять жінок, які відбували покарання в місцях позбавлення волі та мали проблеми зі своїми дітьми.

«Донецький Меморіал» вийшов з проекту з причин невиконання партнером своїх зобов'язань та порушення узгоджених умов співпраці.

ІНШІ ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

«ДМ» активно брав участь у роботі Оргкомітету Громадянської Асамблеї України (ГАУ) та в організації, підготовці та проведенні форумів ГАУ у 2007 року, в середині 2008 року та у березні 2009 року.

З 2005 року в Донецькій області діє мобільна група при облуправлінні МВС з моніторингу дотримання прав людини в діяльності міліції. До її складу з початку 2006 року входять два представники «Донецького Меморіалу». Мобільна група здійснює візити до відділів міліції та ізоляторів тимчасового тримання по області, знайомиться з умовами тримання затриманих міліцією осіб, перевіряє законність дій міліції. Частково у 2007-2008 роках діяльність мобільної групи була підтримана у рамках проекту, виконуваного „Харківським інститутом соціальних досліджень” спільно з Офісом Координатора Проектів ОБСЄ в Україні.

Протягом 2007 року було здійснено 11 виїздів МГ

Протягом 2008 року було здійснено 21 виїзд, в тому числі 5 – в Криму.

Протягом 2009 року було здійснено 16 виїздів, в тому числі 1 – в Києві.

Триває дослідження питань дотримання права на доступ до інформації. В рамках цієї діяльності були подані від імені керівника організації позови до

суду: проти керівників п'яти територіальних управлінь Департаменту з питань виконання покарань щодо неправомірності відмови в отриманні інформації про діяльність установ відомства. Суд визнав всі відмови неправомірними. Була завершена справа за позовом керівника організації до Київського райвиконкому м. Донецька про неправомірну відмову в отриманні інформації про діяльність спостережної комісії району. Суд визнав відмову неправомірною і зобов'язав райвиконком сплатити моральну школу позивачеві.

30-31 травня 2009 року організація брала участь у Четвертому Форумі правозахисних організацій України.

9 вересня 2009 року представник «ДМ» брав участь у зустрічі з делегацією Європейського Комітету із запобігання катувань під час її чергового візиту до України.

Організація брала активну участь у громадських слуханнях «Дотримання прав людини в діяльності МВС», які проходили в Києві 2 жовтня 2009 року.

«Донецький Меморіал» бере активну участь у громадському житті регіону. Представники ДМ входять до складу низки громадських та спільних з органами влади структур:

- до спостережної комісії при Донецькій облдержадміністрації у якості заступника голови комісії. Комісія переймається громадським контролем місць позбавлення волі та проблемами ув'язнених;
- в Громадській раді з прав людини при ГУМВС України в Донецькій області у якості співголови ради;
- в Громадській раді при Донецькій облдержадміністрації у якості координатора одного з Комітетів ради – Комітету з прав людини;
- в Громадській раді при управлінні Департаменту з питань виконання покарань в якості заступника голови ради;
- в Громадській раді з прав людини при МВС України.

У 2009 році «ДМ» став одним з засновників коаліції місцевих громадських організацій «Право на майбутнє».

ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Фінансування діяльності «Донецького Меморіалу» відбувається за підтримки благодійних фондів та інших донорів. Організація не здійснює фінансової діяльності, яка має на меті отримання прибутку.

Більша частина виконуваних організацією робіт здійснюється в рамках певних проектів. Проте частка її діяльності, яка є статутною, здійснюється незалежно від наявності фінансування організації та поза межами конкретних проектів

Щодо фінансування діяльності організації в рамках певних проектів, то така підтримка відбувається перш за все в рамках проектів, які виконуються безпосередньо Донецьким Меморіалом і в яких він є головним виконавцем.

Разом з тим, частково діяльність організації фінансується і в рамках проектів партнерських організацій. В таких випадках «Донецький Меморіал» є співвиконавцем, а головною організацією в проектах є інша організація.

Ще однією формою фактичною підтримки діяльності організації є залучення її членів, як правило, у якості експертів, до виконання робіт в проектах інших організацій, отримання ними гонорарів безпосередньо від організацій-виконавців проектів.

Натомість, вважається виправданим рахувати таку діяльність те ж діяльністю організації, яка має фінансову підтримку.

Відомості про структуру видатків Донецького Меморіалу у 2007-2009 роках вміщено у таблиці

Статті видатків	За проектами організації, %	Поза проектами організації, %
Зарплата	36,3	15,6
Гонорари	25,1	62,0
Публікації	22,1	0,2
Оренда	10,5	2,8
Утримання офісу	4,5	4,7
Інші, вкл. транспорт	1,5	15,4
	214,5 тис. грн.	176,9 тис. грн..

Фінансова підтримка розподіляється по роках таким чином. На початку 2007 року «Донецький Меморіал» завершував виконання проектів, підтриманих Посольством США,

«Дотримання прав засуджених» (сума фінансування 40 607 грн.) та «Дотримання прав людини в Донецькому регіоні» (сума фінансування 30 704 грн.). За рахунок цих проектів у 2007 році профінансовано видатків на суму біля 21,7 тис. грн.

«Кримінальні покарання в Україні» (Швейцарське Бюро зі співробітництва Посольства Швейцарії в Україні, липень-жовтень 2007 року, 32 682 грн.)

„Спостережні комісії та Громадські ради – чинники впливу на дотримання прав людини" (Міжнародний фонд „Відродження”, жовтень 2007 року - вересень 2008 року, 40 400 грн.)

„Правова допомога засудженим у Донецькій області” (Міжнародний фонд „Відродження”, вересень 2008 року - серпень 2009 року, 71 927 грн.)

Громадська приймальня з прав людини (мережа приймалень УГСПЛ) (Українська Гельсінкська спілка прав людини та норвезька організація Oxfam Novim, листопад 2008 року – вересень 2009 року, 41 792 грн.). За рахунок другого етапу цього проекту у 2009 році профінансовано видатків на суму біля 6 тис. грн.

Загальне фінансування організації за рахунок власних проектів склало у 2007-2009 роках понад 214,5 тис. грн.

Донецький Меморіал брав безпосередню та активну участь та був залучений до виконання низки проектів, виконуваних іншими організаціями.

Двома великими такими проектами були

«Тюремний портал» (основний виконавець - донецька організація „Міжнародна Амністія” за підтримки міжнародного фонду „Відродження, листопад 2007 року – жовтень 2008 року, 80800 грн.)

„Розвиток національних превентивних механізмів попередження тортур та іншого жорстокого нелюдського або такого, що принижує, поводження в установах МВС України та ДДУПВП” (Підтримка діяльності мобільних груп) – основний виконавець - ХМГО „Харківський інститут соціальних досліджень” спільно з Офісом Координатора Проектів ОБСЄ в Україні, липень 2007 року – грудень 2008 року, 50 200 грн.)

Крім того, невелика фінансова підтримка отримана організацією в рамках виконання проектів

„Сприяння громадським ініціативам щодо гуманізації кримінального та кримінально-виконавчого законодавства України” (Благодійна організація „Чернігівський Жіночій правозахисний центр” (м. Чернігів) за підтримки Фонду підтримки демократії Посольства США в Україні, лютий-квітень 2007 року, 16300 грн.).

«Моніторинг перебігу парламентських виборів на спецдільницях – в місцях позбавлення волі» (Міжнародне товариство прав людини – Українська секція, вересень-жовтень 2007 року, 1600 грн.)

Громадська приймальня з проблем ЖКГ (Луганська обласна громадська правозахисна жіноча організація „Чайка”, серпень 2008 року - лютий 2009 року, 1695 грн.)

«Створення національної системи запобігання катуванням та поганому поводженню в Україні» (Харківська правозахисна група за підтримки Комісії Європейської Спільноти, з грудня 2008 року, 11 000 грн. у 2009 році)

«Мережа дитячих правозахисних центрів», (Громадська організація «Мартін-клуб» (м. Макіївка) за підтримки Європейської Комісії, з березня по вересень 2009 року, 20035 грн.)

Фінансування організації за рахунок проектів інших організацій склало у 2007-2009 роках біля 176,9 грн. Загалом за рахунок різних проектів обсяг фінансування діяльності організації склав 391,4 тис. грн.

Вартість виконаних робіт, опублікованих видань та послуг, наданих в рамках діяльності організації за три роки, складає, за орієнтовними оцінками 95 тис. грн.. щороку

Адреса організації та контакти:
а/с 4836, Донецьк - 92, 83092,
Тел./факс 380-62-304-14-71,
Веб-сайт <http://prison.memo.ru>

ВИДАННЯ „ДОНЕЦЬКОГО МЕМОРІАЛУ” у 2007-2009 роках

«Административное судопроизводство Украины (в вопросах и ответах)» Практичний посібник. Букалов П.Ф.

В посібнику наведені положення Кодексу Адміністративного судочинства України в формі питань та відповідей. Брошура містить опис питань адміністративного судочинства, процедур подання позовів, їх розгляду та оскарження рішень суду.

«Европейские пенитенциарные правила. Рес (2006) 2. Комментарий к тексту»

Брошура містить коментар до оновленого тексту Європейських пенітенціарних правил Рес (2006) 2.

«1937-й год. Мифы»

Брошура містить коротку статистику репресій в Донбасі в 1937-38 рр. і тексти деяких документів, якими передбачались масові репресії.

«Мы имеем право».

В брошурі, яка складена у формі питань та відповідей, містяться відповіді на понад 70 питань, які найчастіше задають засуджені.

«1937-й і сучасність»

В брошурі наведені Тези Міжнародного товариства Меморіал до 70-річчя Великого Терору – історична оцінка подій 1937-38 рр.

«Хроника Большого Террора»

В брошурі, яка складена Міжнародним товариством «Меморіал», наведена хронологія головних подій масових політичних репресій 1937-38 рр.

«Дотримання прав ув'язнених в Україні-2006»

Щорічна Доповідь, видана українською та англійською мовами. У Доповіді наведені статистичні відомості про кримінально-виконавчу систему за 2006 рік, приклади порушень прав людини, висвітлені проблеми та тенденції в її розвитку, містяться висновки та рекомендації.

«Кримінальні покарання в Україні» Статистичний огляд.

Огляд містить чимало статистичних даних, іноді – за останні 20 років, щодо застосування кримінальних покарань та їх виконання, про структуру видів покарань, їх тенденції та особливості застосування. Огляд видано українською, російською та англійською мовами.

«Дотримання прав ув'язнених в Україні-2007»

В третій щорічній Доповіді про дотримання прав ув'язнених наведені статистичні дані про кримінально-виконавчу систему, приклади порушень прав людини, висвітлені проблеми та тенденції її розвитку у 2007 році, містяться висновки та рекомендації. Доповідь видано українською та англійською мовами.

«Про національні образи минулого»

Брошура містить переклад українською звернення Міжнародного товариства «Меморіал» на тему історичних подій ХХ сторіччя та їх сприйняття різними народами.

«Обжалование приговоров». Практичний посібник, який містить вимоги до скарг, процедуру їх подання, корисні поради, наведені зразки скарг.

«Взятие под стражу: возможности обжалования». Практичний посібник, який містить рекомендації з оскарження запобіжної міри – взяття під варту, наведена процедура подання скарг та їх зразки

«Подача жалоб в административном судопроизводстве. Практическое пособие для заключенных.» Букалов П.Ф. Яковець І.С. В посібнику наведені умови та процедури подання позовних заяв в рамках Кодексу адміністративного судочинства для оскарження рішень, дій або бездіяльності адміністрації установ виконання покарань. Посібник містить рекомендації варіантів дій при оскарженні дій адміністрації, відмічаються вимоги до складання позовних заяв, наведені корисні поради та зразки позовних заяв.

«Мы имеем право. Практическое пособие для заключенных».

У посібнику наведені відповіді на питання, які найчастіше задають засуджені, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі. Відповіді наведені згідно українського законодавства станом на 1.01.2009 г.

«Дотримання прав ув'язнених в Україні-2008». Щорічна доповідь.

Щорічна четверта Доповідь містить огляд змін у діяльності КВС, які сталися протягом 2008 року. В ній наведена статистична інформація, яка відображає стан діяльності системи у 2008 році, наведені приклади порушень прав людини та реакція керівництва системи на такі події та факти.

Доповідь містить висновки та рекомендації, спрямовані на поліпшення стану дотримання прав людини в установах системи.

«Мобільні групи в МВС: практика, аналіз, рекомендації». Результати візитів мобільних груп з моніторингу дотримання прав людини в діяльності ОВС АР Крим та Донецької області. Букалов О. Луньова О.

Видання містить результати моніторингових візитів мобільних груп Донецької області та АР Крим, аналіз та узагальнення їх досвіду, приклади реагування на виявлені під час візитів порушення прав людини, а також численні поради та рекомендації членам мобільних груп.

«Мобильные группы в МВД». Опыт мониторинга соблюдения прав человека в деятельности милиции Украины». Букалов О., Луньова О.

У брошурі, виданій російською мовою, наведено опис історії створення в Україні мобільних груп в органах міліції, особливості їх статусу, їх завдання та функції. Наведені результати роботи мобільних груп двох регіонів України, аналіз досвіду їх діяльності та основні висновки.

«Застосування ст. 391 КК України» Букалов О. П.

Видання містить відомості про практику застосування статті 391 КК України, аналіз її змісту, відповідність міжнародним стандартам у сфері дотримання прав людини. В ньому наведені різні точки зору щодо перспектив її використання у майбутньому.

«Як звернутися до Європейського Суду з прав людини. Практичний посібник»

Посібник містить інформацію про Європейський Суд з прав людини, про процедури його діяльності, про вимоги до скарг, які подаються до Суду, а також інформацію про особливості звернень до суду засуджених осіб. Наведені зразки Формуляру для подання звернення до Суду та інших документів.